

Pattedyrlivet paa Barren Grounds.

Optegnelser fra den 5. Thule-Ekspedition.

Af Helge Bangsted.

Skønt ikke Fagmand har jeg ment, at efterfølgende biologiske Optegnelser over Pattedyrlivet dels paa Barren Grounds og dels ved Kysten mellem Cape Fullerton og Ranken Inlet i Hudson Bugten, kan være af Interesse, saa meget mere, som Kendskabet til disse Egnes Dyreliv er yderst ringe. Saavidt jeg har kunnet undersøge, er det første Gang, at en systematisk Oversigt, som her forsøges, er foretaget.

Alle Optegnelser skete paa den 5. Thule-Ekspedition 1921—1924, under Ledelse af Dr. phil. Knud Rasmussen. Nedenstaaende Lister giver, tror jeg, et nogenlunde udtømmende Billede af de Dyr, som lever i disse barske Egne. Tilfældige Gæster er saaledes ogsaa nævnt.

Artsrigdommen paa Landpattedyr er her i Forhold til Grønland ret stor, hvilket naturligvis skyldes den nære Forbindelse med Skovegnene, som begynder omkring Churchill i den sydlige Del af Hudson Bugten. Til Gengæld er Artsrigdommen indenfor Sødyrene ikke nær saa stor som i Grønland. Her bliver der kun Tale om fem Arter: Hvalros, Remmesæl, Ringsæl, Nordhval og Hvidhval. De øvrige Arter af Sødyr, som nu og da kan forekomme, er kun tilfældige og sjældne Gæster paa Kyststrækningen mellem Cape Fullerton og Ranken Inlet.

En Del af nedenstaaende Meddelelser hviler paa Oplysninger, som jeg har faaet af Mr. Harry Ford, Manager ved Hudson Bay Kompagniets Station i Baker Lake.

Oversigt.

1. Snehare, *Lepus variabilis glacialis*.
2. Halsbaand Lemming, *Myodes torquatus*.

3. Arktisk Murmeldyr, *Citellus parryii*.
4. Fjældræv, *Canis lagopus*.
5. Ulv, *Canis lupus*.
6. Jærv, *Gulo luscus*.
7. Lossen, *Lynx canadensis*.
8. Isbjørn, *Ursus maritimus*.
9. Sortbjørn, *Ursus americanus*.
10. Hermelin, *Mustela erminea*.
11. Rensdyr, *Rangifer tarandus*.
12. Elsdyr, *Alces americanus*.
13. Moskusokse, *Ovibos moschatus*.
14. Hvalros, *Trichechus rosmarus*.
15. Remmesæl, *Erignathus barbatus*.
16. Spraglet Sæl, *Phoca vitulina*.
17. Ringsæl, *Phoca foetida*.
18. Nordhval, *Balæna mysticetus*.
19. Hvidhval, *Delphinapterus leucas*.

A. Landpattedyr.

som Aaret rundt opholder sig baade ved Kysten og i Indlandet: Snehare, Halsbaand-Lemming, Arktisk Murmeldyr, Fjældræv, Ulv, Jærv, Hermelin og Rensdyr.

Kystdyr, som kun tilfældigt viser sig i Indlandet: Isbjørn.

Tilfældige Gæster ved Kysten og i Indlandet er: Elsdyr, mens Moskusoksen lever i Indlandet og kun sparsomt viser sig ved Kysten.

Sjældne og tilfældige Gæster i Indlandet er Lossen og Sortbjørnen.

B. Søpattedyr.

Hvalrossen, Remmesælen og Nordhvalen viser sig kun ved Saltvandskysten, mens Spraglet Sæl, Ringsæl og Hvidhvalen ogsaa gaar op i Søer og Floder.

Noter.

1. Snehare, *Lepus variabilis glacialis*.

Sneharen er almindelig, men kun sparsomt udbredt langs med Kysten og inde i Landet. Den er paa Ekspeditionen kun iagttaget faa Gange.

2. Halsbaand-Lemming, *Myodes torquatus*.

Halsbaand-Lemningen forekommer overalt og meget talrigt. Den ses som almindelig udbredt baade ved Kysten og inde i Landet. Paa Ekspeditionen er den set flere Gange Aaret igennem.

3. *Arktisk Murmeldyr, Citellus parryii.*

Dyret er almindelig udbredt baade langs med Kysterne og inde i Landet. Det sover antagelig Vintersøvn, da det ikke ses paa denne Aarstid, eller i hvert Fald langt sjældnere end om Foraaret og Sommeren.

Først naar Solvarmen har opvarmet Luften, kommer det frem fra sit Bo, og man kan da se det sidde paa Baglemmerne og nyde Tilværelsen.

4. *Fjældræv, Canis lagopus.*

Den hvide Fjældræv er et af de almindeligste og talrigst forekommende Pattedyr saavel ude ved Kysten som inde i Landet. Hvert Aar fanges der i Staalsaks store Mængder baade ved Chesterfield, Baker Lake og Eskimo Point. I den Tid, Ekspeditionen opholdt sig i disse Egne, blev der aarligt indhandlet mindst ca. 6000 Stykker Ræveskind.

Den blaa Varietet forekommer kun meget sparsomt. For hvert hundrede hvide Ræve, der fanges, kan man regne med at faa én blaa Ræv.

5. *Ulv, Canis lupus.*

Almindelig og ret udbredt er Ulven baade ved Kysten og inde i Landet. Eskimoerne fanger aarlig en hel Del, enten ved Skydning eller i Rævesaks.

Paa Ekspeditionen er den jagttaget gentagne Gange, ligesom Knud Rasmussen i Omegnen af Yatkeyd Lake har fundet et Ulvebo.

Ulvens Hovedernæring er uden Tvivl Rensdyrene, og i Vinteren 1923—24, da Renerne ganske udeblev, var de Ulve, der fangedes, ikke alene meget magre men de var ofte meget paagaende og viste sig til Stadighed i de beboede Omraader, baade ude ved Kysten og inde i Landet.

6. *Jærv, Gulo luscus.*

Jærven har jeg ikke set paa nogen af vore Rejser, men Handelsstationerne baade ved Baker Lake og Chesterfield indhandler aarligt en Del Skind. Den maa betegnes som almindelig udbredt langs Kysten og inde i Landet.

7. *Lossen, Lynx canadensis.*

Lossen kommer som en sjælden Gæst ud paa Barren Grounds. Ved Kysten vides den ikke jagttaget.

Ved Handelsstationen i Baker Lake er der indhandlet følgende Skind af den, bragt til Stationen af Eskimoer:

1915: 1 Skind. 1917: 3 Skind. 1918: 1 Skind.

I Perioden fra 1919 til 1924 blev der ikke indhandlet noget Skind.

8. *Isbjørn, Ursus maritimus.*

Isbjørnen forekommer almindelig, men sparsomt udbredt langs Kysterne. I Indlandet viser den sig kun som en yderst sjælden Gæst, idet den om Vinteren følger de store Flodløb op i Landet.

9. *Sortbjørnen, Ursus americanus.*

Sortbjørnen blev ikke jagttaget paa Ekspeditionen. Den viser sig en sjælden Gang udenfor Skovgrænsen. I Vinteren 1921 blev en Sortbjørn dræbt af Eskimoerne paa Barren Grounds; Skindet indhandlede af Hudson Bay Companiets Station i Baker Lake.

Eskimoerne har stor Respekt for Sortbjørnen, som er en farlig Angriber.

10. *Hermelin, Mustela erminea.*

Hermelin forekommer som almindelig udbredt baade ved Kysterne og inde i Landet. Paa Ekspeditionen er den jagttaget talrige Gange.

11. *Rensdyr, Rangifer tarandus.*

Renen er, fremfor noget andet, det Dyr, som ikke alene Aaret rundt præger Landets Dyreliv, men som tillige giver Eskimoen den Basis, paa hvilken han bygger hele sin Eksistens op. For Indlandets Eskimoer, Padlimiuts, Qaernermiuts og Hauneqtormiuts Vedkommende er Renen overhovedet det eneste større Dyr, der jages, og som giver Befolkningen alt, hvad der er nødvendigt til Livets Ophold, Skind til Klæddragt, Sovegrejer og Telt samt Kød til Mennesker og Hunde, Remme til Seletøj m. m.

I to Aar havde jeg Lejlighed til at iagttage Renernes Liv og Færden paa Barren Grounds. Særlig det første Aar, Foraaret 1922, gav Anledning til mange Iagttagelser, idet jeg dels paa Rejser sammen med Knud Rasmussen og Kaj Birket-Smith og dels alene færdedes vidt omkring i Indlandet Foraaret og Sommeren igennem.

Renerne foretager aarligt to Vandringer, om Foraaret en nordgaaende Bevægelse fra Skovene i Syd og om Efteraaret en Vandring syd over fra den arktiske Kyst og ned til de mere lune Skovomraader, hvor Vinteren tilbringes.

Det store Foraarstræk, der som sagt har sit Udspring fra Skovene, begynder i Maj Maaned. Vandringen gaar nord over til den arktiske Kyst paa det amerikanske Fastland. Renerne kommer i talløse Flokke ud paa Barren Grounds for at tilbringe Foraaret og Sommeren i disse Egne.

De første Dyr, som trækker nord over fra Skovene, er de dræg-

tige Køer, og disse kommer altid under Anførsel af en gammel Tyr. Som oftest er disse Flokke paa 200—300 Dyr. Naar Flokkene bliver saa kolossale i Omfang, er det, fordi den ene Flok følger ganske tæt efter den anden.

Først naar Landet er snefrit eller saa godt som snefrit, kommer de unge Køer og Bukke. Ogsaa disse kommer trækkende i store, talrige Flokke.

Kalvene sættes paa Barren Grounds i Slutningen af Maj eller i Begyndelsen af Juni Maaned, og de nyfødte Kalve følger straks med Flokken paa den videre Vandring nord over.

I Slutningen af Juni eller i Begyndelsen af Juli Maaned opløses de store Vandreflokke, og Renerne spreder sig ud over de store Barren Grounds Arealer, hvor Dyrene da lever i mindre Kolonier.

Aarsagen til denne Spredning menes at være de utallige Sværme af Myg, som disse sumpede Tundraegne er saa overordentlig rig paa i den korte Sommertid. Og Dyrene lider kolossalt under Myggenes hensynsløse Angreb.

I August Maaned begynder det sydgaaende Træk bort fra den arktiske Kyst. Renerne gaar paa denne Vandring Vesten om Baker Lake, i Modsætning til Foraarstrækket, der gaar Østen om; videre følger de Sydkysten af denne over til Kazan River, indtil de naar frem til et af Svømmestederne, hvor Dyrene sætter over. Dyrenes vældige Flokke opløses igen i mindre; hvad Grunden til dette skyldes, har jeg ikke kunnet faa nogen Forklaring paa. Maaske er Grunden den omfattende og haardhændede Jagt, som netop paa denne Aarstid drives paa den. Thi ved Svømmestederne har Eskimoerne som Regel opslaaet deres Lejr, og saa snart de vældige Flokke viser sig, begynder Jagten paa dem. Dyrene bærer paa denne Aarstid de korthaarede Skind, der er saa eftertragtede til Klæder.

Jagten er som nævnt baade hensynløs og haard, og det er næppe helt faa Dyr, som aarlig maa lade Livet uden at komme andre til gode end Ræv, Jærv og Ulv. En Mængde Dyr bliver nemlig taget af Flodens stærke Strøm, omkommer i Floden og skylles senere som døde op paa Kysterne, hvor de ligger og raadner.

I Løbet af September Maaned samles Renerne igen i meget store Flokke, og den endelige Vandring mod Skovregionen, hvor Parringen foregaar, begynder.

I Parringstiden opfører de gamle Tyre blodige Kampe om Køerne. Mr. Harry Ford har saaledes fortalt mig, at han engang i Nærheden af Churchill har set to Renstyre ligge paa Jorden med Hornene i den Grad indfildrede i hinanden, at de ikke kunde komme fri igen.

12. *Elsdyr, Alces americanus.*

I Vinteren 1922—1923 blev to Elsdyr skudt af Eskimoerne mellem Chesterfield og Eskimo Point. Det er antagelig jagede Dyr, som er skræmte udenfor Skovgrænsen. De har da ikke været i Stand til at finde tilbage. Kraniet af det ene Dyr indgik i Ekspeditionens Samlinger.

13. *Moskusokse, Ovibos moschatus.*

Moskusoksen var i tidligere Tid almindelig udbredt baade i Kystegnene og i Indlandet. Nu lever der kun sparsomme Flokke i Indlandet. Hensynsløs Jagt har udryddet Dyrene fra Kyststrøget.

Moskusoksen blev ikke iagttaget paa Ekspeditionen. Den er fredet mod Efterstræbelse baade fra Eskimoer og Hvide ved canadisk Fredningslov.

14. *Hvalros, Trichechus rosmarus.*

Hvalrossen forekommer almindeligt og talrigt udbredt langs med hele Kysten.

15. *Remmesæl, Erignathus barbatus.*

Forekommer almindeligt, men ikke særlig talrigt langs med hele Kysten. Den fanges Aaret rundt af Eskimoerne.

16. *Spraglet Sæl, Phoca vitulina.*

Kun en sjælden Gang lader spraglet Sæl sig se ved Chesterfield Inlet. Den er almindelig ved Eskimo Point og Churchill, hvor den ofte gaar meget langt op i Floder og Søer.

17. *Ringsæl, Phoca foetida.*

Ringsælen er langt den almindeligste langs med Kysten og forekommer overalt talrigt.

18. *Nordhval, Balæna mysticetus.*

Nordhvalen viser sig en sjælden Gang ved Cape Fullerton. Den jages kun sjældent af Eskimoerne.

19. *Hvidhval, Delphinapterus leucas.*

Hvidhvalen viser sig en sjælden Gang ved Chesterfield, men er meget almindelig i Omegnen af Churchill, hvor de gaar op i Floderne. En Indianer ved Navn John Omann har ved York Factory, seks Miles fra det salte Vand, fanget Hvidhval i Garn.

Summary, se Side 32.

SUMMARY

*The life of the mammals on Barren Grounds. Notes from 5th.
Thule-Expedition.*

By Helge Bangsted.

On the 5th Thule-Expedition, the Danish expedition to Arctic America, in charge of Knud Rasmussen, Ph. D., which lasted from 1921 to 1924, I made several notes about the mammals living on the Barren Grounds and the coast from Cape Fullerton in the north to Ranken Inlet in the south.

I have above given a systematical list in latin over all the mammals on land as well as at sea, which I have studied during our more than three years' long stay in arctic Canada.
